

A BIZTOSÍTÓ EGYESÜLETEKSEL KAPCSOLATOS NYILVÁNOS VITAANYAG VITÁJÁNAK ÖSSZEFOGLALÁSA

TARTALOM

Bevezetés	1
A vita összefoglalása	2
Támogatás	2
Végső garantőr, garancia sémák	2
A végső garantőr fogalma	2
A felügyelet, mint végső garantőr	3
Garanciaalap, mint garantőr	3
A pénztárakkal kapcsolatos megjegyzések	4
Tulajdonos nélkülség, vagy az elkötelezettség hiánya?	4
A fokozatos szavatoló-tőke felhalmozás: a magyar versus nyugati út	5
A kölcsönösségi biztosítók által vállalt kockázatban érintett harmadik személyek	7
Összehasonlítás a részvénytársaságokkal	7
A menedzsment minősége, mint csőd ok	7
Biztosító szervezetek	8
A kölcsönösségi biztosítók előnyei	8
Az egyesületek működése belügy	10
A biztosító egyesületi forma magyarországi megszüntetése nem oldja meg a problémát	10
Az állomány értékesítése, mint alternatív megoldás	10
Az egyesület megszűnése nem szabályozatlan	11
Megfontolandó megoldások	11
A tagok tulajdonosi pozíciójának erősítése	11
Pótbefizetés	11
Az „iparági reputáció védelmének” a sémája	12
Félreértések	12
A hozzászólók javaslatai	13
Egyesületi törvény – új szabályozás	13
Új Ptk. figyelembe vétele	13
Kapcsolódás a Szolvencia II-höz	13
Vállalati irányítás (governance)	14
Csődveszély esetén alkalmazandó speciális szabályok	14
Rugalmasabb döntéshozatal	14
Tőkebevonás lehetősége	14
Kölcsönösségi biztosítók tőke nélkülsége	14
Kis, szakosított, vagy KGFB-t művelő biztosító egyesületek	15
Átalakulási szabályok	15
Az egyesületek kényszerátalakulása	16
Javaslatok az új szabályozás kidolgozására, időzítésére	16
A vita tanulságai – a Felügyelet teendői	17

BEVEZETÉS

A PSZÁF 2010. augusztus 10-én tette közzé honlapján a biztosító egyesületek átalakításával foglalkozó vitaanyagát (Javaslat a biztosító egyesületek szabályozásának átalakítására - A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének nyilvános vitaanyaga). Az írásos hozzászólásokra 2010. szeptember 20-ig adott lehetőséget, amit menet közben – az érintettek kérésére – szeptember 30-ra módosított. A módosított határidőre összesen 13 hozzászólás érkezett magánszemélyektől, biztosító egyesületektől és szövetségektől. A hozzászólók a következők voltak (a hozzászóló nevében dőlt betűvel jelöltük, hogy az alábbi összefoglalóban milyen néven hivatkozunk rájuk):

1. 2010.08.12. *Pénztárőr* Egyesület

2. 2010.08.12. *Nesztor Tamás (Magyar Államkincstár)*
3. 2010.08.22. *Pintér István*
4. 2010.08.31. *Volán Biztosító Egyesület*
5. 2010.09.14. *TIR*
6. 2010.09.23. *KÖBE*
7. 2010.09.30. *AMICE*
8. 2010.09.30. *Dimenzió*
9. 2010.09.30. *Egyesületi közös álláspont*
10. 2010.09.30. *KÖT*
11. 2010.09.30. *MANBESZ*
12. 2010.09.30. *MAT*
13. 2010.09.30. *MÜBSE*

Hat biztosító egyesület külön is jelezte, hogy szövetségük (MANBESZ) álláspontjával ért egyet. Szeptember 6-án, a MABISZ szervezésében sor került egy megbeszélésre a Felügyelet munkatársa és a MABISZ tag (és néhány nem tag) biztosító egyesületek képviselői között, ahol szintén sok értékes észrevétel hangzott el. Ezen kívül szeptember folyamán konzultáltunk két nagy európai kölcsönösségi biztosító képviselőivel. Ez a német *HUK-COBURG* és a finn *Tapiola* volt. Az AMICE főtítkárával és elnökével szintén folytattunk megbeszélést, így az alábbiakban bizonyos hivatkozások az AMICE név alatt részben ezekre a beszélgetésekre, és nem (csak) az írásos véleményükre történnek.

Az alábbiakban a fő érvek és ellenérvek mentén összefoglaljuk a vitát, s az új információk fényében megpróbáljuk újrafogalmazni a biztosító egyesületekkel kapcsolatos teendőket.

A VITA ÖSSZEFOGLALÁSA

Támogatás

Többen fejezték ki támogatásukat a PSZÁF azon kezdeményezése mellett, hogy egy koncepciót nyilvános vitára bocsát, s így azon érdekeltek is hozzászólhatnak ahhoz, akiket rendszerint nem szoktak bevonni a törvény-előkészítés folyamatába¹ (Pénztárőr, TIR, Dimenzió, KÖBE). Fontosnak tartották a vitaanyag pozitívumaként kiemelni az alapos helyzetértékelést (Dimenzió).

Mások azt tartották támogatandónak, hogy egyáltalán napirendre került a biztosító egyesületek átfogó újraszabályozásának kérdése (AMICE, Közös, MAT), illetve, hogy elegendő időt adott a koncepció véleményezésére (MAT).

Végső garantőr, garancia sémák

A végső garantőr fogalma

Többen megemlítették, hogy a vitaanyagban szereplő „végső garantőr” fogalom előttük ismeretlen (MÜBSE, MANBESZ). Ezt a fogalmat valóban a vitaanyag vezeti be, az eddigi szakirodalomban nem található meg az itt vázolt probléma tárgyalása, így a „végső garantőr” fogalma sem került még ez idáig definiálásra. Azonban a MÜBSE azon állításával, mely szerint a „végső garantőr” „zsurnalisztikai” fogalom, mert nem szerepel jogszabályban, nem értünk egyet, mivel:

- a „zsurnalisztikai” és a „jogszabályban szereplő” fogalmak között nagyon széles egyéb fogalmakat tartalmazó „fogalmi mező” terül el, elég csak a „közgazdasági szakkifejezések” körébe tartozó fogalmakra gondolni. A „végső garantőr” fogalmat ilyen közgazdasági szakkifejezésként kívántuk bevezetni.
- a vitaanyagot semmiképpen sem „zsurnalisztikai”, hanem közgazdasági szakmai anyagnak szánjuk.

A hozzászólók nem tették szóvá, de a vitaanyag szóhasználata nem teljesen egyértelmű (ami összefügg azzal, hogy a terminológiát itt vezettük be először). Általában a „garantőr” és a „végső garantőr” szinonimaként szerepel, ahol a „végső” jelző arra utal, hogy itt egy garantőri láncolat utolsó eleméről van szó. Egy helyen azonban az egyik („végső”) garantőri sémát is „végső garantőrnek” nevezzük, ahol ez az utolsó láncszem az állam. Ennek alapja, hogy a szakirodalomban az államot gyakran nevezik „ultimate risk taker”-nek, vagy

¹ A Pénztárőr hozzászólásában hozzátette: „Reméljük, hogy a lakosság széles rétegeit érintő – és a pénzügyi közvetítőkre vonatkozó szabályozás ilyenek tekinthető – jogszabályok megalkotása és előkészítése során ez a gyakorlat megmarad!”

„insurer of last resort”-nak, vagyis „végső kockázatviselőnek”. A vitaanyagban ezért szerencsésebb lett volna az állam által képviselt végső garantőri pozíciót másképp, például „végső kockázatviselőnek” nevezni.

A végső garantőr fogalmával kapcsolatban idéznénk egy egyetértő véleményt is: „Egyetértésben a vitaanyaggal, az életbiztosító egyesületek esetében az alkalmazandó garantőri séma a „nincs garancia” kell legyen, vagyis az egyesületek ne adhassanak tagjaiknak hozam, vagy tőkegaranciát (Dimenzió). Ugyanakkor a jelenleg fennálló garanciák rendezésére a szabályozás kapcsán ki kell térni” (Dimenzió).

A felügyelet, mint végső garantőr

Többen felvetették, hogy a vitaanyag nem említi a felügyelet szerepét a csődök megakadályozásában, vagyis azt, hogy lényegében maga a felügyelet is egyfajta garantőr szerepet tölt be a biztosító egyesületek és a pénztárak (Pénztárőr, Nesztor Tamás, Volán, MÜBSE) vonatkozásában. A Pénztárőr válaszában a felügyeletnek ezt a szerepét a többi (nem biztosító) egyesület vonatkozásában hangsúlyozza, a pénztárak esetében pedig általában. Véleményünk szerint a felvetés több szempontból is problematikus:

1. álláspontunk szerint a biztosító egyesületek (és a pénztárak) garanciarendszerét nem a többi egyesülethez, hanem a többi biztosítóhoz kell hasonlítani, s a felügyelet vitaanyaga ezt is tette.
2. a felügyelet mindegyik felügyelt intézményre a beazonosított kockázatoknak megfelelő figyelmet fordít, nem az intézménytípus vezérli a felügyelést. Ezért a garanciák szempontjából a felügyelet szerepe semlegesnek tekinthető, így külön említése elhagyható, ahogyan azt a vitaanyag tette (s ahogyan ebben az összefoglalóban is tesszük). A vitaanyagban a szervezet-típusok közötti különbségekre és nem a hasonlóságokra helyeztük a hangsúlyt.
3. a hozzászólók ezen érve értelmezésünk szerint azt jelenti, hogy bizonyos típusú garanciákat „erősebb” felügyeléssel ki lehet váltani. Azonban ezzel kapcsolatban:
  - a. problematikusnak tartanánk, ha a törvény kimondaná, hogy bizonyos típusú intézmények felügyeletére nagyobb erőforrásokat kell fordítani, mint más típusú intézményekére
  - b. úgy véljük, hogy a felügyelet szerepe a pénzügyi intézmények biztonsági rendszerében egészen más, mint a tőkéé, így „erősebb” felügyeléssel nem lehet a tőkehiányt kiváltani. A felügyelet folyamatosan fennálló tőkehiány esetén legfeljebb annyit tehet, hogy minél biztonságosabban, minél korábbi stádiumban vezeti ki a piacról az adott intézményt, de tőkét nem tud pótolni.
  - c. a felügyelet szerepének előtérbe helyezése ahelyett, hogy kezelné a problémát, álláspontunk szerint illúziókra ad okot,

Garanciaalap, mint garantőr

Több hozzászóló (Pénztárőr, Közös) végső garantőrként megfelelőnek tartja a garanciaalapot (egy esetleges kezdő állami tőkejuttatás után). Ezzel kapcsolatban továbbra is fenntartjuk a vitaanyagban hangoztatott véleményünket, hogy a garanciaalap erre a funkcióra nem alkalmas. Úgy véljük, hogy akik a garanciaalapot garantőri funkcióban képzelik el, nem választanak világosan ketté kétfajta problémát egy pénzügyi intézmény csődvészélyes pénzügyi helyzetével kapcsolatban:

1. probléma: a pénzügyi intézmény csődbe kerül, mert tőkéje nem elegendő a további működésre, **de** vállalt kötelezettségeit teljesíteni tudja
2. probléma: a pénzügyi intézmény csődbe kerül **és** vállalt kötelezettségeit sem tudja teljesíteni.

A garanciaalapok mindenhol ezt a második problémát kezelik, vagyis céljuk nem az intézmények megmentése, hanem az ügyfelek (részleges) kártalanítása az intézmény csődje esetén. A vitaanyag garantőr alatt azt értette, aki az intézményt menti meg. A garanciaalap egy hasznos kiegészítője lehet egy garanciarendszernek, de nem alkalmas garantőri funkcióra.²

Ugyancsak ebből a megfontolásból nem tekinthető a vitaanyaggal kapcsolatos ellenérvnek az EU „White Paper on Insurance Guarantee Schemes” dokumentuma előzményének tekinthető, a Bizottság felkérésére készített OXERA jelentés³ megállapítása sem. Ez a jelentés többek között azt a konkrét felmérésekre alapuló megállapítást teszi, hogy az USA-ban bevezetett garanciaalapok következtében a részvénytársasági

² A mi felfogásunk szerint a garantőri többé-kevésbé egyfajta tulajdonosi funkció, vagyis a garantőr azért ad pénzt, mert már tulajdonos, vagy ez által az lesz. A garanciaalap, mint végső garantőr esetén az a képtelenség fordulna elő, hogy a tulajdonos a tőkejuttatás erejéig a garanciaalap lesz, vagyis lényegében tőle idegen funkcióra tenne szert. Ha viszont a garanciaalap tulajdonosi jogosultság nélkül, vagyis lényegi ellenszolgáltatás nélkül juttat tőkét, akkor a rendszerben olyan magas lenne a morális kockázat, ami nagyon hamar a rendszer megszűnéséhez vezetne.

³ Insurance guarantee schemes in the EU: Comparative Analysis of Existing Schemes, Analysis of Problems and Evaluation of Options http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/docs/guarantee_schemes_en.pdf

formában működő vállalatok kockázatosabb működés irányába tolódtak el, míg az egyesületek (mutual) esetében ilyen irányú változás nem volt megfigyelhető (114. old.) (TIR, Dimenzió, Közös, AMICE). Mivel itt sem a garanciaalapok végső garantőri funkciójáról van szó, ezért ezt – a hozzászóló véleménye ellenére – nem tekintjük a vitaanyagban szereplő érvekkel ellentétesnek. (Az OXERA anyagban itt idézett morális kockázati jelenség a garancia-rendszerek általános, jól ismert vonása, de a vitaanyag nem szólt erről. A végső garantőr fogalma és a garanciaalap két külön fogalom, mint ahogyan azt a vitaanyagban és itt is hangsúlyoztuk. Ezért a KÖBE értelmezésével, miszerint ez arra bizonyíték, hogy a részvénytársaságok tulajdonosai sem végső garantőrök továbbra sem értünk egyet.)

Ugyanezért az EU által tervezett, kötelezően felállítandó biztosítási garanciaalapok nem fogják megoldani az egyesületek esetében a végső garantőr problémáját (ellentétben a TIR álláspontjával). Ugyanakkor az megfontolandó, hogy az ilyen „alap feltöltését szabályozva figyelembe vehető a biztosító szervezeti formájából adódó nagyobb működési kockázat kérdése, amennyiben ez a kockázatkülönbség mérhető és igazolható.” (TIR)

A pénztárakkal kapcsolatos megjegyzések

Többen (Pénztárőr) megemlézték, hogy a magánnyugdíjpénztárakra (az általuk nyújtott szolgáltatásra) implicit állami garancia vonatkozik a rendszer kötelező jellege miatt, amit említeni kellett volna az anyagban. Ugyancsak hiányolták (Pénztárőr), hogy nem említtük meg markánsan a Pénztárak Garancia alapját ugyanilyen funkcióban.

Úgy véljük, hogy ezek a kritikák indokolatlanok, hiszen:

1. Leszögeztük, hogy a vitaanyag nem a pénztárakról szól, csak utalunk rájuk némely vonatkozásban.
2. Mind az államot, mind a garanciaalapokat említi az anyag a garancia-sémák kapcsán.

Tulajdonos nélkülség, vagy az elkötelezettség hiánya?

A vitaanyag a biztosító egyesületekkel kapcsolatos problémák egy részét azok (tényleges) tulajdonos-nélkülségéből vezeti le, illetve problematikusnak találta, hogy egy jelentős tőkének nincs tényleges tulajdonosa. Ezzel kapcsolatban a vita során több ellenérv merült fel:

1. Egyes hozzászólók szerint (KÖBE, AMICE, KÖT) biztosító egyesületi tulajdon ebből a szempontból nem különbözik jelentősen például a sportegyesületi és az önkormányzati tulajdontól.
2. Bizonyos biztosító egyesületek mögött egy jól szervezett tagság áll, amely, mint közösség a biztosító egyesülettől függetlenül is létezik (ld. Volán, MÜBSE, MANBESZ⁴, KÖT, AMICE⁵), sőt alkalmas arra is, hogy a veszélyközösséget zárttá, tehát kockázati szempontból homogénné és ellenőrizhetővé tegyék.
3. A régi nagy európai kölcsönösségi biztosítók tapasztalata (pl. a finn Tapiola⁶) szerint az ilyen értelemben vett tulajdonos-nélkülség a gyakorlatban nem okozott problémát.
4. A válság során kifejezetten előnyös volt ez a tulajdonos nélkülség (AMICE, TIR), mert ez együtt jár azzal is, hogy a kölcsönösségi biztosítók esetében nincs olyan erős tulajdonosi nyomás a tőke megtérülésére, mint a biztosító részvénytársaságoknál, nem kényszerülnek túlságosan kockázatos ügyletekbe. Ennek következtében a válság során összességében a kölcsönösségi biztosítói szektor sokkal stabilabb maradt, mint a biztosítói részvénytársaságok (bár összességében az egész biztosítási ipar viszonylag jól kezelte a válságot összehasonlítva más szektorokkal).

Összességében ezek az ellenérvék olyan fontosak, hogy szükségessé teszik a vitaanyag tulajdonos-nélkülséggel kapcsolatos megállapításainak újrafogalmazását, árnyalását.

1. Úgy tűnik, hogy az egyes szervezeteket nem úgy célszerű leírni, hogy **vagy** rendelkeznek tulajdonossal, **vagy** nem (legalábbis ténylegessel), hanem azoknak ez a „tulajdonosi” „tulajdonsága” inkább egy skálán mutatható be, aminek egyes magyar biztosító egyesületek a tulajdonos nélkülség szélső értékét jelentik, az egy személyben tulajdonolt biztosító részvénytársaságok pedig a másik végpontját. A szórt tulajdonosi struktúrájú részvénytársaságoknál gyengébb a tulajdonosi motiváció, de közelebb vannak az erősebb szélsőértékhez, a szövetkezeteknél még gyengébb, de szintén inkább ez áll rájuk, stb.. A szervezett közösségekre ráépülő biztosító egyesületek pedig általában egy elkötelezett tagsággal rendelkeznek, így esetükben nem pontos, ha a tulajdonosi motiváció teljes hiányáról beszélünk

⁴ A MANBESZ szerint a szabályozásban el kell különíteni a valódi tagság miatt erős kontrollú biztosítókat.

⁵ „A szolidaritás érzését valószínűleg könnyebb megteremteni a kisebb tagsággal rendelkező és-vagy homogén (szakmabeli) tagokkal (pl. ügyvédek, gyógyszerészek, építészek, vagy gazdák) rendelkező kölcsönös biztosítók esetében.”

⁶ Akinek elnöke egyben az AMICE elnöke is.

ugyanúgy, mint az elkötelezett tagság nélküli biztosító egyesületek esetében. Vagyis a tulajdonosi (jellegű) motivációk vizsgálatánál vizsgálni szükséges a tagi elkötelezettség (a TIR anyagában „tagi tudatosság”-ként szerepel) mértékét is⁷, ami akár jelentős mértékben pótolhatja is a tulajdonosi motivációt. Az elkötelezettség természetesen nem szubjektív, hanem intézményi tényezőktől függ (ld. pl. egy kamara által a kamarai tagok részére nyújtandó szolgáltatásokra alapított biztosító egyesületet!). Ebből a szempontból az önkormányzati és a sportegyesületi tulajdon mögött is (általában) egyfajta elkötelezett „tagság” (az önkormányzatok esetében az adott önkormányzat területén jellemzően tartósan élők közössége) áll, bár azért itt érdemes megjegyezni, hogy ezen szervezetek által működtetett vagyon jellemzően nem termelő jellegű, ellentétben a biztosító egyesületek vagyonával, s ennek is van jelentősége (viszont ezt a továbbiakban már nem boncoljuk). Szabályozási szempontból az a következtetés adódik, hogy lehetséges, hogy különbséget kell tenni elkötelezett (vagyis a biztosító egyesülettől függetlenül is már megszervezett, vagy érdekközösségben élő) tagsággal rendelkező, s az ilyennel nem rendelkező biztosító egyesületek között.

2. Az, hogy a régi nagy kölcsönösségi biztosítók stabilak és jól működnek (AMICE⁸), véleményünk szerint nem ad különösebb támpontot a szabályozás számára olyan piacokon, ahol ilyen kölcsönösségi biztosítók nem működnek (Magyarország esetében azért, mert a szocializmus alatt felszámolták őket). Ebből a szempontból úgy lehet korrigálni a vitaanyagban a biztosító egyesületekkel kapcsolatos tárgyalási problémákat, hogy azok nem általában a biztosító egyesületek problémái, hanem a még nem kialakult, még éppen létrejövő⁹ biztosító egyesületi piac problémái (ahol az „egyesületi” jelleg csak annyiban speciális, hogy a magyar szabályozás megengedte ennek a formának, hogy különösen alacsony tőkével is el lehessen indítani a biztosítót. (Ezt ld. még alább!) Nem túl biztató ugyanakkor, hogy az európai kölcsönösségi biztosítók zöme nem hogy évtizedekkel ezelőtt, de sokszor egyenesen a 19. században jött létre, egy egészen más biztosítói és szabályozási környezetben. A finn piacon meghatározó Tapiola például a 19. század közepén alakult, egy olyan helyzetben, amikor még a biztosító magánvállalkozások olyan gyengék voltak, hogy nem nyújtottak mindenkinek megfelelő védelmet, így tömeges igény mutatkozott egyfajta önbiztosításra, amit az emberek (ebben az esetben parasztok) a kölcsönösségi biztosítók révén tudtak maguknak biztosítani. Ma már hasonló piaci rések a magyar piacon nagyon nehezen találhatók (bár léteznek, érdekes módon jellemzően a szakmai felelősségbiztosítások területén), tehát lehetséges, hogy számot kell vetni azzal, hogy ahol eddig nem épült ki egy jelentős kölcsönösségi biztosítói szektor (vagy felszámolásra került), ott már – az új környezeti feltételek között – nem is fog kialakulni. Kérdés ugyanakkor, hogy hogyan lehet esetleg felépíteni egy kölcsönösségi biztosítói szektort? Ezzel kapcsolatban úgy tűnik, hogy a vitaanyagban feltárt problémák jelentős része a biztosító egyesületi szektor felépítéséhez választott „magyar út” problémáit jelzi.

A fokozatos szavatoló-tőke felhalmozás: a magyar versus nyugati út

A biztosító egyesületi szektort Magyarországon a rendszerváltás után úgy próbálták meg újra kialakítani, hogy számukra jelentősen kisebb tőkekövetelményt írtak elő, mint a részvénytársaságok számára.

⁷ „Az AMICE szerint: Egyetértünk azzal az elemzéssel, miszerint a tulajdonosi tudat alapvető fontosságú egy társaság, többek között egy biztosító sorsával való tényleges azonosuláshoz.”

⁸ Az AMICE ezt a következőkkel támasztja alá: „Az, hogy a kölcsönös biztosítók szilárd alapokon állnak, nem az AMICE, azaz, nemzetközi szervezetük által kreált érv. A 2009. augusztusi jelentésben (Special Comment Report - (“Revenge of the Mutuals – Policyholder-owned US life insurers benefit in harsh environment” <http://www.northwesternmutualnews.com/images/20041/Revenge+of+the+Mutuals.pdf>), a Moody's az alábbi fő különbségeket teszi a kölcsönös és a részvénytársasági biztosítók között. A jelentés szerint a kölcsönös biztosítókra az alábbiak a jellemzők

- erőteljesebb tőkésítés;
- kisebb kockázattal járó elsődleges üzleti cél és termékkínálat;
- kevesebb pénzügyi/nyilvános tájékoztatás és (így kisebb) média kockázat (azaz hírnévkockázat);
- csökkentett hozzáférés a tőkepiacokhoz, ám (éppen ezért) kisebb függőség tőlük;
- A tulajdonosok ... és a biztosítottak erőteljesebben kiállnak a hosszú távú orientáció mellett.

Egy másik biztosításmínősítő ügynökség, az AMBest rendszeresen közöl szinte a fentiekkel azonos elemzéseket. (például a legutóbb “Mutuals maintain momentum, but challenges mount”, dated 10 May, 2010

http://www3.ambest.com/DisplayBinary/DisplayBinary.aspx?TY=P&record_code=172451&URatingId=227173)”

⁹ Egy biztosítási (részpiac) „kialakulása” természetesen inkább évtizedekben, mint években mérhető.

Nesztor Tamás hozzászólásában ezt a szabályozás magától értetődő és pozitív tulajdonságaként említi (amit azzal árnyal, hogy a kisebb tőkéhez kisebb jogosultságok társulnak, s a jogosultságok csak a tőke növekedésével bővülnek), ugyanakkor ez egyáltalán nem magától értetődő. (Bizonyos magyar biztosító egyesületek ebből az alacsony kezdeti tőkekövetelményből következő „előre menekülő” tőkegyűjtésének kockázataira Pintér István is felhívja hozzászólásában a figyelmet.)

1. Elképzelhető, hogy a ma erős európai kölcsönösségi biztosítók valaha azért tudták elkezdni a tevékenységüket, mert akkor még általában nem volt jelentős belépési korlát, vagyis formális tőkekövetelmény. Mára azonban ez a helyzet megváltozott, s indokolatlan különbséget tenni a tőkekövetelményben szervezeti forma szerint, hiszen az, hogy az egyesületeket létrehozók esetleg kevésbé rendelkeznek tőkével, mint a részvénytársaságot létrehozók, nyilvánvalóan nem megfelelő érv. Az EU szabályozása – s nyomában a legtöbb, erős kölcsönösségi biztosítási szektorral rendelkező tagállam - így is jár el, nincs különbség a kezdő kölcsönösségi biztosító és a kezdő biztosító részvénytársaság tőkeszükséglete között. Ez alól egy fontos kivétel van: számos EU tagállamban (például Németországban és Ausztriában) létezik az ún. „kis kölcsönösségi biztosító” szervezeti forma, aminek jelentősen kisebb a tőkeszükséglete, s aminek nincs „kis biztosító részvénytársaság” párja. Ennek viszont az „ára” az, hogy ezekre a kis kölcsönösségi biztosítókra nagyon sok tevékenységi korlát vonatkozik: taglétszám, díjbevétel, művelhető ágazatok erősen limitált köre, s a működés földrajzi behatároltsága (csak országosnál jóval szűkebb területen belül tevékenykedhetnek). Felismerhető ebben a szabályozásban, hogy ezekkel a korlátokkal is, a szabályozó – egyebek mellett - az elkötelezett tagságot próbálják biztosítani.
2. Ha a tőkeszükséglet tekintetében az európai, illetve az egyes tagállami szabályozás különbséget tenné a részvénytársaság és a kölcsönösségi biztosító között, akkor álláspontunk szerint a magyaréhoz képest pont a fordítottjára lenne szükség, vagyis a kölcsönösségi biztosítókra – pontosan a végső garantőr hiánya miatt – magasabb tőkekövetelményt lenne szükséges előírni. Ez a régi kölcsönösségi biztosítók számára (ld. *HUK-Coburg, Tapiola*) annyira magától értetődő, hogy a szavatoló tőkéjüket a szükséges mérték 2-3-szorosára töltik fel maguktól.¹⁰ Mint ahogyan a HUK-Coburg elmondta ezt az indokolja, hogy baj esetén egy kölcsönösségi biztosító csak magára számíthat, nem fordulhat a tőkepiachoz (vagyis nem vonhat be pótlólagos tőkét), ezért magasabb tőkére van szükségük¹¹ (magyarán a vitaanyag vonatkozó érvelése szerint gondolkodnak, ezzel is megerősítve annak állításait). (Hozzászólásában erre a momentumra a TIR is utalt, illetve ld. még a 10. lábjegyzetet!)
3. Ha egy kölcsönösségi biztosító alapításakor ugyanazt a tőkét leteszik a tagok, mintha biztosító részvénytársaságot alapítanának, akkor az teljesen más prudenciális helyzetet jelent, mint az eddigi magyar helyzet. Ekkor például külön szabályok nélkül is feltételezhető a tagok elkötelezettsége, hiszen a nélkül eleve nem tennének le ekkora tőkét a biztosító megalapításához¹². Ugyanakkor kérdéses, hogy ha valaki (valakik) leteszi(k) ugyanazt a tőkét, mint ami részvénytársaság alapításához is elegendő, akkor miért éppen kölcsönösségi biztosítót alapítanak, miért nem részvénytársaságot? A kérdés lényege: az alapítók ilyenkor a jelentős hozzájárulásuk mellett miért mondanak (mondanának) le eleve a tulajdonosi jogaikról¹³ (annak jelentős részéről) lényegében ismeretlenek – értsd: később belépők – javára? Ez még olyan kölcsönösségi biztosítók esetében is felmerül, amelyeket kamarák alapítottak. Az egyetlen lehetséges érv, hogy a biztosító ügyfélkörét zártnak, kontrollálnak akarják, ugyanakkor ez „captive” biztosító részvénytársaság esetében is megtehető. (A MÜBSE is felhívja ennek hiányára a

¹⁰ Ez a tendencia egyes magyar biztosító egyesületek esetében is megfigyelhető. A Volán Biztosító Egyesület esetében például 2010-ben a 40 milliós díjbevétellel 205 milliós tőke áll szemben, s határozottan nem azért, mert kezdő cégről lenne szó, akinél szükségképpen kicsi a díjbevétel a tőkéhez képest.

¹¹ Érdekességként megemlítjük, hogy a HUK-Coburg számára ez annyira magától értetődő, hogy képviselőik úgy tudják, hogy Németországban a kölcsönösségi biztosítókra egyenesen magasabb tőkekövetelmény vonatkozik, mint a részvénytársaságokra, de nem ez a jogi helyzet

¹² A magyar viszonyokat ismerve ide szükséges egy megszorítást tennünk. Ha egy kölcsönösségi biztosító kezdő tőkéjét az állam teszi le, akkor azzal nemhogy javítanánk, hanem rontunk a helyzeten, hiszen ekkor még kevésbé lesz elkötelezett a tagság, mintha tőke nélküli kis biztosító egyesületként kezdenék a működésüket. Tehát ez a megállapítás kizárólag az olyan kölcsönösségi biztosítókra érvényes, ahol az induló tőkét maguk a tagok, vagy a tagok egy szervezete (pl. kamara) tette le.

¹³ A KÖT hozzászólása megerősíti ezt az aggályt, ugyanis szerintük „Sajnos a Takarékszövetkezeti szektor jelenlegi vagyona nem tette lehetővé saját részvénytársaság létrehozását”, írják magyarázatul arra, hogy miért biztosító egyesületet alapítottak.

figyelmet a magyar jogrendszerben.) Felmerül tehát, hogy amikor Magyarországon újragondoljuk a biztosító egyesületek szabályozását, ebből az alkalomból gondoljuk át a zárt ügyfélkörű biztosító részvénytársaságok alapításának a lehetőségét is (a „captive” szabályozás lehetőségét Nesztor Tamás is említi).

A kölcsönösségi biztosítók által vállalt kockázatban érintett harmadik személyek

A vitaanyag álláspontja szerint a kölcsönösségi biztosítók a jövőben nem művelhetnek olyan biztosításokat, amelyekben harmadik személy is érintett, hiszen itt a szolgáltatás esetleges leszállítása egy vétlen félt súlytana. Értelmszerűen ilyenek a különböző felelősségbiztosítások, illetve (ahogyan a TIR rámutatott) például a hitelfedezeti életbiztosítás is.

A vitában elhangzott, hogy a felelősségbiztosítások körében csak a kötelező gépjármű felelősségbiztosítás ad lehetőséget közvetlen igényérvényesítésre, az összes többi mögöttes felelősségi fedezet, így egyesület által nyújtott fedezet esetében is a biztosítottól követeli első körben a kár megtérítését a károsult. Ilyen felelősségbiztosítások esetében pedig a szolgáltatás esetleges leszállítása esetén is biztosított a károsult kártalanítása (TIR). Véleményünk szerint ezt az érvet a későbbi szabályozás kidolgozása során indokolt figyelembe venni, ugyanakkor azt is mérlegelni szükséges, hogy valóban a jogalkotók eredeti szándékait fejezi-e ki, hogy például a szakmai felelősségbiztosítások esetleg csak a bekövetkezett károk kis részét térítik?

Problematicusnak tartjuk viszont azt az érvet, hogy a „Kötelező gépjármű felelősség-biztosítás esetén a nemrégiben felállt garanciaalap szolgál „végső garantörként”, így emiatt a harmadik fél kártalanítása biztosítottnak tekinthető. A garanciaalap feltöltésének szabályai lefektetésre kerültek, ezek minden KGFB-t művelő biztosítóra érvényesek. Az eddigiekben nem talákoztam olyan felvetéssel, hogy a résztvevő biztosító egyesület kockázataira tekintettel más elbírálás alá kellene esnie, így ez értékelhető úgy is, hogy a részvénytársasági formában működő biztosítók sem látták eltérő kockázatúnak a biztosító egyesület működését.” (TIR) Ez az érv ugyanis azt mondja, hogy baj esetén a biztosítók egy osztálya esetében elvileg lehetséges, hogy a garanciaalapról a károk nagyobb részét fizessék, vagyis – szervezettípustól függően – a garanciaalap helytállása változó mértékű lehet. Erre a problémára – szerintünk – nem elegendő érv, hogy ezt eddig még senki sem tette szóvá, (illetve jelen sorok közzététele után, már ez az érv sem áll többé).

Összehasonlítás a részvénytársaságokkal

Bár a vitaanyag előzetesen cáfolta azt az álláspontot, hogy a biztosító egyesületek helyzete a garantőr szempontjából hasonló lenne a szórt tulajdonosi struktúrájú részvénytársaságokéhoz, a hozzászólók egy része mégis ezen az állásponton van (Volán, KÖBE). A fentiek alapján a vitaanyag megállapítását annyiban finomítanánk, hogy a szórt tulajdonosi struktúrájú biztosítóknál kisebb a tulajdonosi elkötelezettség, mint az egyszemélyi tulajdonban lévő cégeknél, s az elkötelezett tagokkal bíró egyesület közel kerülhet ehhez az állapothoz. Ugyanakkor továbbra is fenntartjuk azt, hogy minőségi különbség van aközött, hogy **elvileg** van-e lehetőség új tulajdonos és új tőke bevonására (mint a részvénytársaságnál), vagy erre elvileg sincs lehetőség (mint az egyesületnél).

A KÖBE kiemeli, hogy a vitaanyag a részvénytársasági forma nehéz pénzügyi helyzetben hátrányos tulajdonságainak elemzésére nem tér ki. A két forma összehasonlítását csak az egyesületek számára hátrányos jellemzők esetében végzi el. Ezért szerintük az egyesületi forma kockázatosabb természetére vonatkozó megállapítás csak a vizsgált jellemzők vonatkozásában áll fent, általánosságban további elemzés nélkül nem mondható ki.

A megjegyzést részben jogosnak tartjuk, ugyanakkor a vitaanyag ezt az egyoldalúságát pontosan a vita és ez az összefoglaló korrigálja. A vita alapján a kölcsönösségi biztosítók előnye a részvénytársasághoz képest az, hogy az viszonylag ellenállóbb a pénzügyi válságnak, vagyis annak a jelenségnek, amikor a részvénytársasági formában működő pénzügyi intézmények egybehangolt működésükkel időlegesen megbénítják azt a piacot, amihez egyébként – normál esetben, amiről a vitaanyag szól - az egyesületeknél jobban alkalmazkodnak. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy általában nem a biztosítók okozzák a pénzügyi válságokat, akármilyen tulajdonosi formában működjenek is.

A menedzsment minősége, mint csőd ok

A KÖBE szerint „részvénytársasági formában működő biztosítók csődjére számos példát találhatunk. Az egyik legismertebb összefoglalót Roger Massey 2002-ben írt „Insurance company failure” c. tanulmányának „Appendix A” fejezetében¹⁴ találhatjuk.”

¹⁴ Roger Massey „Insurance company failure” c. tanulmánya megtalálható az alábbi honlapon: www.actuaries.org.uk/research-and-resources/documents/insurance-company-failure

A KÖBE felhívja a figyelmet az eben a kiadványban elsőként leírt esetre. A Fire, Auto and Marine Insurance Company (FAM) esete egy magánszemély által alapított nem-élet biztosító részvénytársaság, amelynek gyors fejlődése és bukása szerintük számos párhuzamosságot mutat a magyar MÁV-ÁBE esettel, vagyis azt bizonyítja, hogy a MÁV-ÁBE eset - szinte pontról pontra azonos módon – egy részvénytársasággal is megtörténhet. Szerintük ez arra is gyakorlati bizonyíték, hogy a MÁV-ÁBE esetben tapasztalt kontrollálatlan, szakmai szempontból nem megfelelő egyszemélyi irányítás részvénytársasági formában is előfordulhat. Tehát a probléma nem a működési forma következménye. Emiatt szerintük, nem a biztosító egyesületek korlátozásával, hanem megfelelő – az egyszemélyes „túlhatalmat” akadályozó - szabályozással és hatékony ellenőrzéssel csökkenthető az ilyen kockázat.

A megjegyzéssel egyetértünk, s szeretnénk hangsúlyozni, hogy a vitaanyag nem állítja, hogy részvénytársaság nem mehet csődbe, hogy ott nem fordulhatnak elő ilyen jelenségek, (a magunk részéről megemlíjtük erre, „híres” példaként az ausztrál HIH esetét, ahol a 2001-es csőd mögött okként szintén elsősorban a menedzsment csalásai és manipulációi találhatók). Ehelyett csak annyit állítunk, hogy ott ezek elkerülésére van egy további „védővonal”, ami a kölcsönösségi biztosítóknál hiányzik. De bármennyi „védővonal” van is, mindegyiken át lehet „törni”, csak a kevesebb védővonallal rendelkező intézményekén hamarabb, illetve könnyebben.

Más hozzászólók szerint az egyes biztosítók közötti törésvonal nem a szervezeti forma mentén, hanem a működési kontrollok és felelőségi körök átlátható és hézagmentesen szabályozott módja körül keresendő. Így a szakmai befektető és a laikus (tisztán pénzügyi) befektető közötti különbség ragadható meg, hiszen a szakmai befektető rendelkezik már kialakított rendszerekkel és megfelelő minőségű szakmai ismeretekkel a kontroll gyakorlására, míg a laikus nem feltétlenül tudja (jó esetben) meglévő kontrolljogait kielégítő mértékben gyakorolni (Governance issues) (TIR).

Elfogadjuk, hogy ez egy fontos további szempont, amivel egy a biztosítók kockázatoságával kapcsolatos általános elemzés kiegészíthető, de úgy gondoljuk, hogy ez a szempont nem helyettesíti, vagy „írja felül” a vitaanyagban tárgyalt összefüggéseket. A magunk részéről ezt a témát azért sem tárgyaltuk, mert a Szolvencia II keretirányelv egyik alapelve, miszerint a biztosító működésének megfelelő irányítási rendszerrel kell, hogy rendelkezzen (szervezeti felépítés, feladat- és hatáskörök átláthatósága, egyértelmű szétválasztása, információáramlás biztosítása, továbbá az irányítási rendszernek több elemmel is rendelkeznie kell (2009/138/EC Art 42-49), az erre a problémára adott átfogó szabályozói válaszként is felfogható.

Biztosító szövetkezetek

A Dimenzió szerint az egyesületek szövetkezetekké átalakulása radikális, és ezért nagy energiákat igénylő lépés lenne, miközben – mivel csak a tagok tudnának pótlólagos tőkét befizetni – nem emelné meg jelentősen a plusztőke bevonás esélyét az egyesületekhez képest.

A szövetkezetekkel kapcsolatban az Európai Kölcsönösségi Biztosítók és Biztosító Szövetkezetek Szövetségének főtitkára (AMICE) elmondta, hogy a legtöbb európai ország jogrendje nem is engedi meg a biztosítási szövetkezeteket, s ahol ilyenek egyáltalán lehetségesek – összehasonlítva a kölcsönösségi biztosítókkal – ott is csekély a súlyuk. Az egyik hozzászóló (TIR) megjegyezte, hogy „A szövetkezeti forma működésével kapcsolatban tapasztalatokkal nem rendelkezünk, de vélhetően okkal nem jött létre ilyen biztosítói forma hazánkban.”

Valóban elgondolkodtató, hogy Európában miért alakult ki ez a helyzet, de a magyarországi – legalábbis első megközelítésben - egyértelműnek tűnik: annyal könnyebb Magyarországon egyesületet alapítani (hiszen azokra jelenleg szinte semmilyen szabályozás nem vonatkozik, ellentétben a szövetkezetekkel), hogy az egyesületek ezen előnye mellett a szövetkezeti formáé eltörpülnek, illetve nem kompenzálják a nagyobb szabályozottságból adódó hátrányokat. Lehetséges, hogy ez a jelenség általános Európában, s ez magyarázza a biztosító szövetkezetek szemmel látható hiányát, de lehet, hogy más, ugyanakkor elgondolkodtató, hogy a szabályozás mennyire tekintse a biztosító szövetkezeteket a biztosító egyesületek alternatívájaként.

A kölcsönösségi biztosítók előnyei

A korábban már említett válságnak való ellenálláson, illetve az OXERA jelentésben idézett pozitívumon kívül a hozzászólók a kölcsönösségi biztosítók előnyeként említették azt is, hogy mivel itt az ügyfelek a szervezeti formából adódóan azonosak a „tulajdonossal”, ennek eredményeként a stratégiai és az operatív döntések meghozatalakor a managementnek nem két különböző érdekű fél igényeit kell kielégíteni, így az ügyfelek érdekei dominálnak a működés során. Az egyesület vezetőire nem nehezedik a maximális profit (osztalék illetve részvény-árfolyamemelkedés) elérésének tulajdonosi nyomása, hosszabb távú stratégia

valósítható meg és az ügyfelek igényei közvetlenebbül jelentkeznek (TIR, KÖBE). Az ügyfelek, mint egyben a legfőbb döntéshozó szerv tagjai közvetlenül befolyásolják a management működését, így az ő igényeik kielégítése közvetlenül számon kérhető. Ez nagyobb fokú morális kötelezettséget is eredményez az egyesület operatív működésében (TIR).

Mivel a kölcsönösségi biztosítók esetében a tulajdonos = ügyfél, ezért hiányzik a legfontosabb érdekellentét, ami a biztosító részvénytársaságoknál a tulajdonos (profitérdekeltsége) és az ügyfél (kártérítési összeg maximalizálása) között jelentkezik (AMICE¹⁵).

Ennek az érdekellentétnek a hiánya lehetővé teszi, hogy az egyesületek hosszabb távú stratégiai célokat tűzzenek ki és vigyenek véghez (AMICE). Ezzel ellentétben a biztosító részvénytársaságokra jellemző a rövidtávú szemlélet, ami önmagában éles ellentétben van a biztosítási kockázatporlasztás elvével, ami többek között a(z) (hosszú) időperiódusok közötti kockázatporlasztást is jelenti.

Ezek kétségtelenül a kölcsönösségi biztosító forma előnyei, amelyek elsősorban a konszolidált működés során jelentkeznek. A vitaanyagban viszont krízishelyzetekre koncentráltunk. Mint már máshol is elmondtuk: egy már felépített, hosszú ideje konszolidáltan működő kölcsönösségi biztosítói szektor nagy érték lehet, kérdéses viszont, hogy napjainkban van-e lehetőség egy ilyen szektor kiépítésére, ez a lehetőség nem szállt-e el évtizedekkel, esetleg évszázaddal ezelőtt?

Más hozzászólók szerint a biztosító egyesületi forma lehetővé teszi, hogy biztosíthatók legyenek olyan mezőgazdasági kockázatok (pl. jégverés), amelyekre a nyereségérdekelt biztosítók nem vállalnak fedezetet (Tapiola, MANBESZ).

A kis, egymást ismerő, egymástól függő tagokkal bíró (főként mezőgazdasági) egyesületek előnye az is, hogy az együttes tulajdonosi és biztosított viszonyból eredően erős a kockázat megelőzésére való törekvés, a pontos kárfelmérésekben való érdekelttség, ezáltal alacsony kárhányad, az alacsony működési költségek (mert a működési költségek egy jelentős részét a tagok önkéntes, ingyenes munkája váltja ki), visszaható hatás a térségben más termelők kockázat védelmére (MANBESZ). Ezek jogos felvetések, ezért is ismerte el mindig is a vitaanyag a kis (elsősorban mezőgazdasági) egyesületek (kölcsönösségi biztosítók) létének fontosságát.

Az egyesületi biztosítás olcsóbb a részvénytársaságok által kínálnál, mert nem kell a biztosításközvetítőknél jutalékot fizetni, és profit elvárások sincsenek. (KÖT, Dimenzió, MÜBSE) A magunk részéről a kölcsönösségi biztosítók ezen jól ismert és sokszor hangoztatott előnyeit sohasem tagadtuk, bár felhívjuk a figyelmet arra, hogy az egyesületek profitkényszer alóli, előbb idézet mentesülése a más oldalról a menedzsment elkényelmesedéséhez, és alacsonyabb hatékonyságú működéshez vezethet, ami csökkentheti, vagy akár meg is szüntetheti a kölcsönösségi biztosítók ezen árelőnyét.

A kölcsönösségi biztosítók a biztosítók közötti versenyt kiterjeszti a szervezeti forma területére is, és ezzel is intenzívebbé teszik azt. „A verseny nem csupán a szolgáltatók nevei, illetve a termékeik árai közötti differenciáció kérdése, hanem az üzleti modellek és a jogi formák közötti differenciáció kérdése is. A kölcsönös biztosítók alternatív vállalkozási formát és integratív, valamint biztosított-orientált üzleti modellt is jelentenek. A jogi formák sokfélesége önmagában is értéket jelent, mivel egészséges egyensúlyt teremt az ügyfél számára a különböző érdekek között és többlet választási lehetőséget nyújt.” (AMICE) Ezzel a véleménnyel korlátozottan értünk egyet, hiszen jól ismert, hogy a minél több paraméter szerinti verseny nem feltétlenül előnyös az ügyfeleknek, mert megnehezíti számára a tájékozódást, ami lehetővé teszi a versenyt csökkentő termékdifferenciációt, vagyis az ún. „monopolisztikus” versenyt.

Ezen felül több hozzászóló kiemelte, hogy a biztosító egyesületek definíció szerint magyar cégek, ezért a magyar gazdaságpolitikának és szabályozásnak külön gondot kellene fordítani rájuk (TIR). Ezt a gondolatot általánosabban megfogalmazták más országok kölcsönösségi biztosítói is (Tapiola). (Ennek az érveknek a „negatív” bizonyítéka, hogy a magyar biztosító egyesületek szempontjából külön problémát jelent a multinacionális biztosítók által uralt „ellenséges” környezet, hiszen ezek elpusztítandó ellenséget látnak a biztosító egyesületekben, s ezzel is nehezítik azok működését (TIR).)

Az érv aktuálpolitikai változataként hangsúlyozzák, hogy a „vitaanyag koncepciója nem fér össze a Kormányprogramban is hangsúlyozott magyar tulajdon védelmének elvével, amennyiben az ún. nagy egyesületek kényszerűen Rt.-vé alakulnának át. Ezt a gazdasági formát mind magyar és külföldi magánszemélyek és gazdasági szervezetek létrehozhatnak, illetve oda tagként beléphetnek. A szakmai biztosító egyesület kizárólag magyar tagokkal szerveződő gazdálkodási forma.” (MÜBSE)

Ezt az érvet általánosan is megfogalmazták a hozzászólók, miszerint az egyesületek előnye, hogy nemzeti tulajdonban vannak (TIR, Dimenzió, Tapiola) és az általuk termelt nyereség otthon marad (AMICE).

¹⁵ Ennek alátámasztására idézik: „Az IAIS és az OECD 2009. évi közös vitairata a biztosítók irányításáról világosan leírja ezt az ellentétet (157-165. bek., 40-41.o.)” http://www.iaisweb.org/view/element_href.cfm?src=1/7520.pdf

Az egyesületek, illetve kölcsönösségi biztosítók e fontos előnyét magunk is ismerjük, ugyanakkor e pozitívumok figyelembe vétele elemzésünkben, javaslatainkban, a Felügyelet kompetenciáját meghaladja, hiszen mi nem az általános gazdaságpolitikai szempontok, hanem csak a (potenciális) kockázatok komplex figyelembe vételéért vagyunk felelősek.

Az egyesületek működése belügy

Érvként hangzott el, hogy nem indokolt megkérdőjelezni addig az egyesületi tagok döntéshozatali autonómiáját, amíg döntéseik csak saját magukat érintik, s nincsenek veszélyeztetett 3. személyek. A tagok védelmét pedig a hosszú távon esetlegesen felmerülő veszélyekkel szemben az egyesületi működés keretein belül kellene megoldani. A szükséges tőkeinjekció profitérdekeltség miatti elmaradása az életbiztosító egyesületeknél csak akkor jelent problémát, ha az veszélyezteti a tagok hosszú távú megtakarítását. (Dimenzió)

Az életbiztosító egyesület kizárólag a tagok pénzeszközeit kockáztatja, így az a szabályozói elvárás, hogy csődhelyzet esetén legyen érdekeltség a biztosító megmentésére, kevésbé releváns a biztosító egyesületek, mint a tulajdonosoktól elkülönült ügyfelek pénzét kezelő életbiztosító részvénytársaságok esetén. A tag ilyenkor közvetlen gazdasági érdekeltségeként mérlegelheti, hogy csőd esetén mekkora vagyónvesztést szenvedne el, s hogy ezt hagyja-e, vagy sem. (Dimenzió)

A fenti érvek jogosak olyan egyesületek esetében, ahol a tagok elkötelezett egyesületi tagok, tisztában vannak az egyesületi tagság lényegével, specialitásaival, s képesek és készek az egyesületet ellenőrzésük alatt tartani. Alapvetően a kis egyesületek ilyenek, minél nagyobb egy egyesület, annál kevésbé, annál inkább hasonlít egy egyesületi tag egy (nem kölcsönösségi) biztosító ügyfeléhez, s annál inkább felmerül, hogy ugyanolyan jellegű jogszabályi védelemben részesüljön. A vitaanyag alapvetően a nagy egyesületek problémáira fókuszál, ahol a fenti autonómiára való hivatkozás már – véleményünk szerint – nagyrészt nem helytálló.

A kölcsönösségi biztosítók működése nem jelent rendszerkockázatot (AMICE). Ezt a konkrét magyar esetben a következő differenciált (vagyis a különböző lehetséges esetekre különböző módon reflektáló) érvekkel támasztják alá. „Amennyiben egy magyar biztosító társaság jövőbeli csődjének (és a következményeknek) a kockázatát a csőd valószínűsége és a veszteség nagysága szorzataként számoljuk, akkor azzal érvelnénk, hogy ez a kockázat igen kicsi a kölcsönös biztosítók stabilitása (kis valószínűség) és viszonylag kis mérete miatt (lásd még ehhez véleményünket a magyarországi kötelező gépjármű-felelősségbiztosítást nyújtó biztosítók garanciarendszerének létéről még ebben az évben indult).”

Úgy véljük, hogy rendszerkockázatot nem csak az egyesületek, de semmilyen biztosító nem jelent, a biztosítók esetében a szabályozási problémák mögött – végső soron – mindig ügyfélvédelmi problémák vannak, nem rendszerkockázatiak (szemben a bankok szabályozásával). Az egyesületek közötti szolidaritás is nagyon támogatható dolog, ha az létezik. Ha nincs ilyen – mint Magyarországon sem – akkor arra a szabályozó nem építhet.

A biztosító egyesületi forma magyarországi megszüntetése nem oldja meg a problémát

„A biztosító egyesületi forma megszüntetése, amellyel, hogy a biztosításra vonatkozó EU irányelvek Magyarország tekintetében való módosítását igényli, csupán azzal a hatással járna, hogy magyarországi székhelyű biztosító nem működhetne egyesületként. Emellett azonban továbbra is lehetséges lenne más EU tagállamban működő biztosító egyesületek megjelenése Magyarországon, határon átnyúló szolgáltatás vagy fióktelep formájában, ráadásul mérettől és művelni kívánt biztosítási ágazattól függetlenül. Szomszédos EU tagállamok esetén ugyanakkor – természetesen az adott EU tagállam biztosító egyesületi szabályozásának függvényében – könnyen megszervezhető a magyar ügyfelek tagként való belépése is.

A Vitaanyag logikájából következően nyilván ezek is hazai biztosító egyesületekhez hasonló kockázatokat hordoznak, jelenlétük mégsem lenne korlátozható. Ennek következtében a biztosító egyesület magyar jogból való kiiktatásával sem szűnne meg a Vitaanyag által kezelni kívánt kockázat.” (Közös)

Jelen összefoglalóban finomítottuk a Vitaanyag álláspontját, miszerint a már megállapodott egyesületi szektor, amelyik elegendő tőkét halmozott fel, már eléggé ellenálló a csőddel szemben. Emiatt ha egy másik ország ilyen egyesülete jelenik meg a magyar piacon, akkor a Vitaanyagban jelzett probléma ennek jelenléte ellenére megoldódna – szemben az egyesületi közös anyag álláspontjával.

Az állomány értékesítése, mint alternatív megoldás

A vita során felvetődött, hogy csődveszély esetén mind a biztosító részvénytársaság, mind a biztosító egyesület is értékesítheti az állományát, s ily módon is megmentheti ügyfeleit a csőd hatásától. Ez akkor sikerül neki, ha az állománynak van pozitív értéke, vagyis ha az állomány további műveléséből származó bevételek

jelenértéke meghaladja a szolgáltatások nyújtásából és a felmerülő költségekből származó kiadások jelenértékét. Ha ez nem áll fenn, hanem jelentősen negatív az állomány értéke, akkor mind részvénytársaság, mind egyesület esetében további források bevonásának lehetősége erősen kétséges, hiszen minden további befektetés csak „kidobott pénzként” értékelhető (TIR, MABISZ, KÖBE, AMICE, Közös). (Más megközelítésben, de hasonló gondolatokat fogalmazott meg a Dimenzió is.)

E szerint az érv szerint – a vitaanyag állításával ellentétben - nem a szervezeti forma, hanem a biztosítási állomány minősége a lényeges a biztosító (vagy legalábbis a biztosítási állomány) megmentése/megmenthetősége szempontjából.

Ez a szempont valóban új, amivel a vitaanyag nem foglalkozik, annak ellenére, hogy az egyesületek esetében is került már Magyarországon sor részleges állomány-átruházásra, állomány-értékesítésre. Ugyanakkor ez a gyakorlat – véleményünk szerint - problematikus, ugyanis az „állomány” (pontosabban „ügyfélállomány”) azt sugallja, hogy az a biztosítótól elválasztható, arról leválasztható valami. A biztosító részvénytársaságok esetében valóban ez a helyzet, de az egyesületeknél maga az „ügyfélállomány” szó használatának a jogossága is megkérdőjelezhető, hiszen itt nem „ügyfelekről”, hanem „tagokról”, vagyis nem az egyesülettől leválasztható entitásokról, hanem az egyesület lényegi alkotóelemeiről van szó. Bár az állomány-átruházás lehetősége az egyesületek vonatkozásában is szerepel, és eddig is szerepelt a Bit.-ben, vagyis alkalmazása jogszerű, mégis feltehető a kérdés, hogy ez helyes-e így? Az egyesületek/kölcsönösségi biztosítók jövődó szabályozásánál ezt a kérdést is részletesen át kell gondolni.

Az egyesület megszűnése nem szabályozatlan

Több hozzászóló szerint nem helytálló a Vitaanyag azon megállapítása, hogy az egyesületek felszámolása nincs szabályozva, mivel a Bit. 217. és 219/A. §-ai alapján a Csődtörvény szabályait a biztosító egyesületekre is alkalmazni kell, más kérdés, hogy a jelenlegi szabályozás korántsem tekinthető tökéletes megoldásnak. (Közös, MÜBSE) Ezzel kapcsolatban fontos leszögezni, hogy ezt a megállapítást egy biztosító egyesület felszámolásának gyakorlati problémái „ihlették”, tehát az, hogy a felszámolás gyakorlati problémái által nem érintett hozzászólók szerint megfelelő a szabályozás, nem tekinthető megfelelő érveknek. Ezt valószínűleg a hozzászólók maguk is érzik, hiszen a fenti álláspontjukhoz hozzáteszi, hogy:

„Megjegyzendő az is, hogy emellett a Bit. 26. §-a továbbra is tartalmazza azt a jogértelmezési nehézségeket okozó szabályt, mely szerint a biztosító egyesület megszűnik abban az esetben is, ha a Felügyelet az alapítási vagy tevékenységi engedélyét visszavonja, továbbá az is kétségtelen, hogy a biztosítók felszámolási szabályai az egyesületi problematikától függetlenül is felülvizsgálatra szorulnának (lásd pl. a kielégítési sorrend nehezen értelmezhető szabályait, az eljárás megindításának lehetőségeit és az arra jogosult szervezet megjelölését).” (Közös, MÜBSE)

MEGFONTOLANDÓ MEGOLDÁSOK

A hozzászólásokban több biztosító egyesület számolt be olyan gyakorlatról, illetve ötletéről, amely a maguk oldaláról a vitaanyagban vázolt bizonyos problémák megoldását célozzák.

A tagok tulajdonosi pozíciójának erősítése

A tulajdonos nélküliség problémáját a Volán Egyesület a saját gyakorlatában úgy próbálja meg enyhíteni, hogy – az egyesületi szabályozás lehetőségein belül – a szabályzatban, ahol az nem kifejezetten tilos, az eredeti tőke-hozzájárulást veszik figyelembe, vagyis:

- pontosan nyilvántartják, hogy ez mennyi, vagyis ki mennyivel járult hozzá az egyesület alapításához tőkével és díjjal
- az egyesület esetleges feloszlásakor „A vagyon felosztása a tagok által az egyesületi tőke, illetve a biztonsági tőke feltöltésére teljesített befizetések, és az azokhoz rendelhető hozam alapján történik.”

A TIR szerint elvi alapon felvethető az egy tag – egy szavazat szigorú rendszerének feloldása a vagyoni hozzájárulás mértékének megfelelő cenzussal, így téve vonzóbbá az egyesület számára juttatandó vagyoni hozzájárulást, illetve tagi kölcsön fogalmának olyan bevezetése, amely kölcsön a kamataival együtt az egyesület felszámolása esetén a fennmaradó vagyonból visszajár a kölcsönadó tag számára.

Pótbefizetés

„A vitaanyag nagyon helyesen értékeli a pótbefizetés és az alárendelt kölcsöntőke által nyújtott elvi lehetőségek gyakorlati megvalósításának nehézségeit, bár kétségtelenül nem lehetetlen alternatívák ezek. Mivel az Európai Unióban működő biztosító egyesületek jelentősen eltérő helyi szabályozások alatt működnek,

csak kiragadott példaként említeném a francia szabályozást. E szerint a pótlólagos befizetési kötelezettség mértéke felülről korlátos, elrendelése az egyesület igazgatótanácsának hatásköre, kiterjedhet minden tagra, vagy a tagok egy jól meghatározott körére és azokra a tagokra is érvényes, mely tagok időközben kiléptek már az egyesületből, de a befizetés elrendeléséről szóló döntést megelőző biztosítási időszakban – például az előző évben - az egyesület biztosítottai voltak.” (TIR)

„A francia jogrendben biztosító egyesületek vonatkozásában több lehetőség is nyílik pótlólagos forrás bevonására (pl. dividend right certificates, tagi számla, a jövőbeni remélt eredmény ellenében kibocsátott kötvény, stb). Ennek a lehetőségnek a bevezetése a magyar szabályozásba, vagy esetleg ezt kibővítve más alkalmas eszközökkel (pl. biztosító egyesületek és bárki más által is szabadon finanszírozható alap felállítása a biztosító egyesületek időleges tőkepótlásának biztosítására, ahonnan megfelelő kamat ellenében „kockázat-elbírálás” után a biztosító egyesület tőkéhez juthat) segítséget jelenthet.” (TIR, KÖBE, AMICE, Közös)

A kötelező gépjármű felelősségbiztosítás esetében egy célszerű szabály lehet, hogy a pótbefizetést be nem fizető egyesületi tagok csak e kötelezettség teljesítése után köthessenek új szerződést egy másik biztosítónál. (KÖBE)

Az „iparági reputáció védelmének” a sémája

A vitaanyag az „iparági reputáció védelmének” sémája alá tartozóként bemutatja a kölcsönösségi biztosítók által némely országban működtetett egyfajta biztonsági hálót, amelynek tagjai arra szövetkeznek, hogy tőkehiány esetén kisegítsék egymást, s megállapítja, hogy Magyarországon ez rendszerszerűen nem alkalmazható, mert nem elég erős a biztosító egyesületi szektor. Ehhez képest örömteli, hogy 2005-ben, önkéntes alapon a MANBESZ égiszén belül létrehoztak egy Kárenyhítési és Szolidaritása Alapot, igaz ennek egyelőre csekély a terjedelme (10 millió forintos tőkével rendelkezik).

Ugyanezt a témát magasabb szinten, a kölcsönös biztosítói csoportok témájaként veti fel az AMICE. „A biztosító egyesületek közötti „viszonynak” a (tágabb értelemben vett) „vizontbiztosításról” szóló részben történő említése lehetővé teszi a számunkra, hogy felhívjuk a szerzők figyelmét – a Franciaországban létező – SGAM (kölcsönös biztosítási csoportosulás) modelljére. Ennek lényegét a Solvency II keretirányelv 212(1)(c)(ii) pontja ismerteti. A francia SGAM alapvetően szerződéses megállapodás két, illetve több kölcsönös biztosító (és potenciálisan egyéb felek) között olyan „erős és fenntartható pénzügyi viszonyok” kialakítására, amelyeket a felügyeleti szervek a csoport támogatás egy elismert formájának tekinthetnek.”

A direktíva idézett szakasza: “Csoport”: vállalkozások csoportja, ... amelyek alapja a vállalkozások közötti eris és tartós pénzügyi kapcsolatok szerződéses vagy egyéb módon való kialakítása, és amelyhez biztosító egyesületek vagy biztosító jellegű egyesületek is tartozhatnak, feltéve, hogy

- a vállalkozások egyike a központosított koordináción keresztül ténylegesen döntő befolyást gyakorol a csoporthoz tartozó többi vállalkozás határozataira, köztük a pénzügyi döntésekre is, valamint
- az ilyen kapcsolatoknak a fenti cím alkalmazásában történő kialakítása vagy felbontása a csoportfelügyeleti hatóság előzetes jóváhagyásának tárgya,

amennyiben a központi koordinációt végző vállalkozás tekintendő az anyavállalatnak, a többi vállalkozás pedig a leányvállalatnak;

FÉLREÉRTÉSEK

A vitának nem lényegi vonulata, de röviden szeretnénk reagálni arra is, hogy a hozzászólók némelyike a vitaanyag bizonyos megfogalmazásait félreértette. Mivel ennek a fejezetnek a célja csak a tisztánlátás elérése, ezért itt – a fentiekkel ellentétben – nem jelöljük, hogy kinek a hozzászólásában található a félreértés.

Több esetben előfordult, hogy a vizontbiztosítás meglétét a hozzászóló azonosította a vizontbiztosítói garanciasémával, pedig a vitaanyag világosan fogalmaz, a kettő nem ugyanaz. A vizontbiztosítói garanciaséma lényegében a hosszú távú pénzügyi vizontbiztosítás kötését jelenti, ami igazából a tőkejuttatás egy bújtatott formája. Nem is igazi vizontbiztosítás, attól már – egyebek mellett - hosszú távú jellegében is különbözik.

Egyes hozzászólók értelmezésével szemben a vitaanyag **nem** feltételezi, hogy a profitorientált tulajdonos **minden esetben** menteni kívánja korábbi befektetéseit, csak annyit állít, hogy a befektetések mentésére itt nagyobb esély és mindenképpen erősebb motiváció van, mint az egyesületek esetében. Így azok az – egyébként ismert - példák, amikor egy részvénytársaságot sem mentettek meg a csódtól nem tekinthetők a vitaanyag cáfolatának.

A HOZZÁSZÓLÓK JAVASLATAI

Egyesületi törvény – új szabályozás

Több hozzászóló egyetértett a vitaanyag következtetésével és indíttatásával, vagyis: szükséges a biztosító egyesületek vonatkozásában egy teljesen új szabályozás kialakítása, a kölcsönösségi biztosítói szabályozás megteremtése. Az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény (üzleti aktivitás nélküli) társadalmi szervezetekre szabott szabályozása nem igazán alkalmas arra, hogy egy alapvetően gazdálkodásra szakosodott szervezet, a biztosító egyesület működésének aggálymentes alapja legyen. (Pénztárőr, Nesztor Tamás, Volán, TIR, Pintér István, KÖBE, AMICE, MAT)

Más hozzászóló (Dimenzió) szerint ugyan az egyesülési törvénynek, az egyesület megszűnéséről rendelkező szabályai ugyan újragondolást igényelnek, de a problémát szerintük mára kezeli az egységes jogértelmezés, a 2/2008. Közigazgatási-polgári jogegységi határozat, amelynek egyértelmű értelmezést biztosító voltát az Alkotmánybíróság is elismerte (1346/B/2008 AB végzés).

Abban is egyetértés látszik a hozzászólók között, hogy a magyar biztosító egyesületekre vonatkozó szabályozás az európai országokban megtalálható szabályozási tapasztalatok alapján jelentősen javítható, (KÖBE, AMICE), illetve, hogy a speciális szabályok alapos átgondolásra és módosításra szorulnak (Közös).

Mások abban értenek egyet a Vitaanyaggal, hogy a biztosító egyesületek elnevezését helyes lenne megváltoztatni és a kölcsönösségi jelleget kiemelni. Átveendő példaként említik a német „Versicherungsvereine auf Gegenseitigkeit”, vagyis a kölcsönösségi biztosító egyesület elnevezés átvételét. (KÖBE)

Az is elhangzott ugyanakkor, hogy nem az elnevezés számít, hanem a tevékenységi szabályok tartalma, a szabályok konzisztenciája (Dimenzió), hiszen a Bit. ma is tartalmaz kifejezetten a biztosító egyesületekre szabott pénzügyi garanciákat, mint a szolgáltatás-csökkentés, pótbefizetés (22.§ (1) i) és a viszontbiztosításba adási kötelezettség (25.§ (1)). (Dimenzió)

Az AMICE a szabályozás újragondolását egyenesen jó esélynek tartja: „A magyarországi kölcsönös biztosítók jogi keretei alapvető átalakításának folyamata egyedülálló lehetőséget teremt a magyar törvényalkotók számára ahhoz, hogy hasznosítsák a számos európai országban szerzett tapasztalatokat, illetve ahhoz, hogy egy modern és naprakész jogi keretet hozzanak létre.” (AMICE)

Új Ptk. figyelembe vétele

Tekintve, hogy a Ptk. reformja érinti az egyesületek szabályozását is, érdemes lehet a készülő polgári jogi szabályokat figyelembe venni az egyesületek részhalmozát alkotó biztosító egyesületekre vonatkozó szabályrendszer kialakításakor (TIR, KÖT, Dimenzió, MÜBSE).

A vitaanyagban a sui generis kölcsönös biztosítókkal kapcsolatos elképzeléseivel kapcsolatban megjegyzi, hogy a Ptk. 2006-os, Vékás-féle tervezete nem kívánta más törvények számára önálló jogi személy típusok létrehozását megengedni.

„Az egyesülési törvény szabályai önmagukban valóban nem kielégítőek, de azok célja nem is valamennyi, az egyesülési jog alapján létrehozható szervezet szabályainak teljes körű rendezése. Az új Polgári Törvénykönyv szabályai várhatóan az eddigieknél jóval részletesebben fogják rendezni az egyesületek működési szabályait, s természetesen továbbra is lehetséges (sőt elengedhetetlen) lesz a biztosító egyesületekre vonatkozó speciális szabályok megalkotása, illetve fenntartása, akár a Bit.-ben, akár külön jogszabályban. E speciális szabályok keretében lehet orvosolni a Vitaanyag által felvetett azon problémát is, hogy „a tulajdonosokkal bíró intézmények mintájára szabályozták a biztosító egyesületeket”. (Közös)

Kapcsolódás a Szolvencia II-höz

Mivel a Szolvencia II bevezetése új alapokra helyezi a tőkekövetelménnyel szembeni elvárásokat, általában várhatóan megnő az egyesületi formában működő biztosítók szavatoló tőke szükséglete, és így szintén általában igaz lesz, hogy csökken a csődvalószínűség, s ez által eleve csökken a vitaanyagban felvetett probléma relevanciája (Dimenzió, KÖBE, AMICE).

Az új szabályozás kialakítása, ütemezése során mindenképpen figyelemmel kell lenni a Szolvencia II bevezetésére is. (Dimenzió)

„A Solvency II körülmekintő keret fog nyújtani, amely annak jogi formájától függetlenül valamennyi biztosító pénzügyi követelményeire egyenlő mértékben tekintettel lesz. Az I. pillér magyar jogban való végrehajtásának éppen ezért véleményünk szerint csak igen kevés hivatkozást kell tartalmaznia a jogi formára: nevezetesen csak a kiegészítő saját forrásokra vonatkozó rendelkezésekben (lásd az irányelv 89. cikk (1) pontjának utolsó albekezdését), valamint a biztosítási csoportokra vonatkozó rendelkezésekben (lásd a 212 (1)(c)(ii) pont). A II. pillért megvalósító nemzeti rendelkezésekben, szükségessé válhat hivatkozni a kölcsönös

biztosítók irányítására a „menedzsment, adminisztratív és felügyeleti szervek” szerepének és kötelezettségeinek meghatározásakor.” (AMICE)

„nem a biztosítói szervezeti **forma** reformjában rejlik a biztonságosabb működés záloga, hanem a Szolvencia II mihamarabbi hatékony bevezetésében, és az annak megfelelő felügyeleti felülvizsgálati folyamatok implementálásában.” (MAT)

Vállalatirányítás (governance)

Kiemelt szerepet kellene kapnia – nem csak egyesületekre korlátozódva – a működés átláthatóságának és ez alapján a laikus befektetőt is kényszerítő kontroll-, valamint felelősségi viszonyok megteremtésének, a vállalatirányítási kérdések („governance issues”) tisztázásának, szabályozásának. (TIR)

Érdemes figyelembe venni a jó nemzetközi benchmark vállalatirányítási modelleket (AMICE).

Javasoljuk, hogy a nehéz pénzügyi helyzetbe került biztosító egyesületeknél elengedhetetlen hatékony és gyors döntéshozatal érdekében - egy meghatározott méret felett - kerüljön kötelezően bevezetésre a közvetett demokrácia elve. Az egyesület legfelsőbb szerve a korlátozott számú (legfeljebb 50 fős) választott képviselőkből álló küldöttgyűlés legyen. (KÖBE)

„E tekintetben a törvényalkotó azt teheti, hogy olyan keretet hoz létre, amely előírja és-vagy elősegíti a demokratikus döntéshozatalt, többek között hatékony és megbízható eljárásokat olyan esetben, ha a kölcsönös biztosító tagságának nagysága gyakorlatilag kizárja a közvetlen demokrácia (teljes taggyűlés) alkalmazását.” (AMICE)

„Anélkül, hogy további részletekbe bocsátkoznánk, épp csak megemlíteni szeretnénk, hogy a kölcsönös biztosítók jogi felépítését szabályozó keretnek valószínűleg igen átfogónak kell lennie. Megfigyeltük, hogy számos országban a vezető testületek (igazgató tanácsok, felügyelő bizottságok) irányítására, a közgyűlés szervezésére és irányítására, valamint az átszervezésekre (egyesülés, eszközátruházás, stb.) vonatkozó rendelkezések a társasági törvény idevágó rendelkezéseire hivatkoznak.” (AMICE)

Csődveszély esetén alkalmazandó speciális szabályok

Rugalmasabb döntéshozatal

A nagy egyesületek döntéshozási mechanizmusának hatékonyságát javítandó javasoljuk, hogy a szabályozás - a felügyelő bizottság egyetértése mellett - tegye az egyesület ügyvezetési feladatot ellátó szerve (igazgatóság) feladatává azokat a döntéseket, melyek meghozatala a biztosító egyesület csődközeli helyzetének elkerülése érdekében szükséges lehet. Ilyen például a pótbefizetés elrendelése. (KÖBE)

Tőkebevonás lehetősége

Javasoljuk, hogy a szabályozás a csődközeli helyzetekben kulcsfontosságú tőkebevonás lehetőségének bővítése érdekében – az olasz szabályozáshoz hasonlóan - tegye lehetővé a biztosító egyesületek számára befektető tagok bevonását és e tagok számára az irányító testületekben pozíció juttatását befektetésük fejében úgy, hogy a befektető tagok ne kerülhessenek többségbe a döntések során. Javasoljuk, hogy további, az EU tagállamokban már alkalmazott tőkebevonási lehetőségekkel egészüljön ki a biztosító egyesületek hazai szabályozása. Ilyenek például a tagi számla és a jövőbeli nyereségtől függő kamatozású ilyen például a tagi számla és a jövőbeli nyereségtől függő kamatozású kötvények, melyekre a francia vagy holland szabályozásban találhatunk jó példákat. (KÖBE, AMICE)

Kölcsönösségi biztosítók tőke nélkülisége

Aggályosnak tartják, ha az egyesületből kölcsönösségi biztosítóvá átalakulás során azok elveszítenék felhalmozott tőkéjüket, s felosztó-kirovó módon működnének a továbbiakban, mert az működési zavarokhoz vezetne (Volán). „Azok a jogi személy tagok, akik éves költségvetés alapján gazdálkodnak, a felosztó-kirovó struktúrával nem tudnának mit kezdeni: nem lehetne az éves biztosítási költséget behatárolni, illetve a biztosított kockázatok esetében nem lehetne a saját alapképzéstől eltekinteni. Gazdasági társaság részére egy ilyen megoldás aligha lehet elfogadható, így a tagok tömeges kilépésével, de legalábbis kockázataik üzleti biztosítóhoz történő áttelepítésével kell számolni.”

Más érvelés szerint (TIR) „Az egyesületek (csakúgy mint a részvénytársaságok) esetében a rendelkezésre álló szavatoló tőke elegendő kell, hogy legyen azon kötelezettségek teljesítésére amelyekre a tartalékok már nem nyújtanak fedezetet. Ennek a kritériumnak való megfelelés alapvető követelmény a biztosító működéséhez. A szavatoló tőke mértékére vonatkozó előírások változása éppen a fogyasztók biztonságának növelését szolgálja. Nehezen indokolható, hogy a biztosítóintézetek szervezeti formája alapján eleve kizáró előírások szülessenek, hiszen ez a rendszer működési alapjait kérdőjelezi meg.”

A kis mezőgazdasági egyesületek foglalták meg (MANBESZ), hogy szerintük a (szigorúan, azaz tartalékok nélkül működő) felosztó-kirovó rendszerű a kölcsönös biztosító napjainkban már nem alkalmazható forma. A jelen kihívásai megkövetelik a tőke- és tartalékgyűjtést, hiszen a káringadozás csak így kezelhető. Az egyesületi forma olyan átalakítása, amely megszüntetné a tartalékolás lehetőségét a jelenlegi kis mezőgazdasági biztosító egyesületek megszűnéséhez vezetne.

Hasonló véleményt fogalmazott meg a KÖT is az életbiztosítások vonatkozásában. Ezzel kapcsolatban azonban két dolgot kell megjegyezni:

1. az ún. kis kölcsönösségi biztosítókat tipikusan csak agrárkockázatokra engedik működni, hosszú távú élet kockázatot ezek tipikusan nem vállalhatnak. Vagyis nem szokásos európai eljárás, hogy élet kockázatot vállaló kölcsönösségi biztosítónak kisebb a tőkekövetelménye, mint egy ugyanilyen kockázatot vállaló biztosító részvénytársaságnak.
2. Technikailag lehetséges lenne a kockázati életbiztosításokat rövid tartamúra átkalkulálni, ami (a KÖT hozzászólásával szemben) lehetővé tenné az ilyen termékeket nyújtó biztosítók felosztó-kirovó jellegű működését, igaz azon az áron, hogy a több éves hitelek esetén a hozzájuk kötött egyéni kockázati életbiztosítások díja a biztosított korával (de nem feltétlenül lineárisan) emelkedik (ami némileg magasabb adminisztrációs költséggel járna).

A tiszta (kiegyenlítő és biztonsági tőke nélküli) felosztó-kirovó modell a gyakorlatban csak nagyon korlátozottan alkalmazható, és hogy az európai szabályozással ellentétes lenne e modellt alapmodellé tenni az egyesületek számára. Ez a gyakorlatban jelentős problémákat vet fel nagy kárterhelésű években, mert a tagok vagyoni lehetőségei nem korlátlanok. (KÖBE)

„Miután nagyra értékeljük a Solvency II keretet, mint az európai biztosítók felügyeletére szolgáló megfelelő kockázat alapú eszközt, nem látjuk a konzultációs dokumentum által javasolt azon megoldás szükségességét és előnyeit, miszerint engedélyezni kellene biztosító egyesületek létét tőkekövetelmény nélkül, ezzel kizorítva őket a Solvency II alkalmazásának köréből, és így az EU jogi küszöbérték alá szorítva méretüket. A megfelelő saját források hiánya ugyanis az ilyen – a Solvency II hatálya alá nem tartozó – rendszerbe sorolt biztosítóknál véleményünk szerint pontosan azokat a kockázatokat hozza létre, amelyekkel a PSZÁF a tanulmányában szembe kíván nézni.” (AMICE)

Kis, szakosított, vagy KGFB-t művelő biztosító egyesületek

Javaslatként hangzott el, hogy azok a biztosító egyesületek, amelyek nem érik el a Szolvencia II. által megállapított határértéket és jól meghatározott céllal működnek a jövőben például „szakosított” biztosító egyesületként működjenek. A szabályozás ez irányú változtatásával akadály nélkül lehet biztosítani az egyesületek által, még érvényben lévő hosszú távú kötelezettségek teljesítését, egy-egy zárt közösség biztosítási kockázatainak kezelését. (KÖT)

Felvetődött az is, hogy a megfelelő szavatoló tőkével nem rendelkező biztosító egyesületekre (és részvénytársaságokra) - a Szolvencia II. rendszer hatálya alól mentesített kis intézményekre – speciális ágazati korlátozások legyenek érvényben, összhangban e biztosítók teherviselő képességével. (KÖBE)

Szintén felvetődött, hogy a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás esetében 2010 elejétől működő garancia alap az e módozattal kapcsolatos végső garanciát nagy valószínűséggel rendszerszerűen biztosítani fogja (AMICE), ezért nem szükséges az egyesületek tevékenységét korlátozni ezen a területen, a módozatot akár még kis egyesületek is művelhetik. (KÖBE)

Átalakulási szabályok

Többen támogatják az átalakulási szabályok meghozatalát (Nesztor Tamás), a szerzett jogok védelmével (Nesztor Tamás, KÖT¹⁶), sőt az átalakulást kiterjesztenék a pénztári piacra is, hogy az megtisztuljon a „gömböcöktől”, a rejtett pénztár-részvénytársaságoktól (Nesztor Tamás).

A DIMENZIÓ Biztosító Egyesület esetében a részvénytársasággá történő átalakulás külön problémája, hogy az Egyesület állományának jelentős része az Öpt. hatálya alá is tartozó termék, amely állomány részvénytársaságba történő átvitelére a jelenlegi törvényi szabályozás nem ad lehetőséget. (Dimenzió)

Az egyesület részvénytársasággá vagy szövetkezetté alakulása érdemben egyszerűbb szabályozási környezettel is megteremthető, ha az átalakulás nem kötelező, hanem választható jellegű, vagyis, ha az egyesületek úgy döntenek, maradhassanak tovább ennél a szervezeti formánál. (Dimenzió)

¹⁶ A KÖT szerint ilyen szerzett jog a lazább, kisebb tőkekövetelményeket lehetővé tévő, stb.) szabályozás által biztosított lehetőségek.

Egyetértünk azzal, hogy a biztosító egyesületek szövetkezetté, vagy részvénytársasággá való átalakulási szabályait ki kell dolgozni. Az átalakulási szabályok alapelve csak az lehet, hogy az egyesületi tagok szerzett jogai sérülésmentesen legyenek átvihetők az új működési formába. (KÖBE)

Az egyesületek kényszerátalakulása

A meglévő egyesületeknek a vitaanyag által javasolt, valamely feltételhez kötött kényszerátalakítása részvénytársasággá vagy szövetkezetté alkotmányossági problémákat vet fel (Dimenzió). Az Alkotmány 63.§ (1) bekezdése által elismert egyesülési jog, mint alkotmányos alapjog – mint ahogy azt először a 12/1995. (II.22.) AB határozat egyértelművé tette – az egyesület által végzett gazdasági tevékenység autonómiáját is magában foglalja, ugyanekkor ez az autonómia a 24/1996. (VI. 25.) AB határozat alapján az adott szervezet rendeltetéséhez kötött. Az Alkotmánybíróság a 47/2008. (IV.17.) AB határozatban ugyan egyértelművé tette, hogy az autonómia az egyesületek által végzett tevékenységre vonatkozó szakmai szabályok keretei között érvényesül, azonban kimondta, hogy e szabályok megsértése „kizárólag az állami elismerésre lehet kihatással, vagyis még az elismert szervezetek esetében sem járhat az egyesületi formában történő működés korlátozásával”. E követelménnyel az egyesület kényszerátalakítás útján történő megszüntetése nincs összhangban. (Dimenzió) A KÖBE a kényszerátalakulás kérdését a versenyhátrány oldaláról közelíti meg, miszerint a Szolvencia II követelményeinek egyébként eleget tevő egyesületeket a kényszerátalakulás versenyhátrányba sodorná, de a szavatoló tőke követelménynek nem megfelelő egyesületek kényszerátalakulását lehetségesnek tartják.

Az intézkedés emellett az egyesülési jog korlátozását is jelentené, amelyre „akkor kerülhet sor, ha azt más alapvető jog vagy alkotmányos érték védelme szükségessé teszi, és a korlátozás mértéke arányban áll az elérni kívánt céllal” [21/1996. (V.17.) AB határozat]. A vitaanyag alapján ugyan a korlátozás szükségességét megalapozó érvrendszer elvileg összeállítható, ám az arányosság követelménye az alkotmánybírósági gyakorlat alapján azt a terhet rója a jogalkotóra, hogy a cél elérésére alkalmas eszközök közül mindenkor a legkevésbé korlátozó eszközt válassza, viszont a kényszerátalakítás a leginkább jogkorlátozó eszközök egyike. (Dimenzió, Közös)

Az alkotmányossági probléma nem áll fenn az önkéntes átalakulás esetén (Dimenzió).

„Az egyesületi forma megszüntetése, - a meglévő egyesületek tekintetében – alkotmányossági aggályokat is felvethet, mivel szerzett jogokat, a tagok egyesülési jogát korlátozná, ami alkotmányos alapjog.” (MÜBSE)

Javaslatok az új szabályozás kidolgozására, időzítésére

Mivel jelenleg nincs azonnali szabályozási szükséglet ezért fontos a végső döntés alapos előkészítése (Dimenzió).

Célszerű lenne előzetes hatásvizsgálatban bemutatni mindkét szervezeti forma előnyeit és hátrányait, a működési és az egyszeri átalakulás költségeit, valamint ezek viszonyulását a várt előnyökhöz (Dimenzió). (Megjegyzés: kötelező átalakulás esetén jogos, ha a hatásvizsgálat elvégzését a kötelezést javasoló hatóság feladatává teszik, a javasolt önkéntes átalakulás esetén azonban ez már az egyes szervezetek dolga.)

A jelentős változashoz jelentős felkészülési időre van szükség – legalább féléves átmenet, a szerződésállomány kifuttatása pedig nagyságrendekkel hosszabb átmeneti időt igényel (Dimenzió).

Reméljük, hogy a PSZÁF vezetése a megfelelő jogszabályok szövegének kidolgozásba is bevonja az érintett szervezeteket. Javasoljuk, hogy a megfelelő biztosítási egyesületi, illetve kölcsönös biztosító egyesületi szabályozás megalkotásához alakuljon előkészítő munkabizottság a Felügyelet, az érintett más államigazgatási szervek, az érintett egyesületek és szükség esetén külső szakértők részvételével. (KÖBE)

A megfelelő szabályozás több lépésben is megvalósítható. A Szolvencia II. bevezetéséig elegendő lenne csak a legfontosabb változtatásokat bevezetni az éppen átalakítás alatt álló Polgári Törvénykönyv, a Biztosítási törvény, az Egyesülésről szóló törvény, a Szövetkezeti törvény és a Gazdasági társaságokról szóló törvény szövegében végrehajtott változtatásokkal. A második lépésben pedig a teljes új szabályrendszert, a biztosítók működésére vonatkozó szabályrendszert és a kapcsolódó jogszabályokat alapvetően amúgy is alapvetően megváltoztató Szolvencia II. bevezetéséhez kapcsolódó feladatok keretében lehetne kialakítani. (KÖBE)

„Álláspontunk szerint csak abban az esetben hozható megalapozott döntés a szabályozás szükséges változásairól, ha a hazai biztosítási piac eddigi egyetlen biztosítói „csődjének”, a MÁV ÁBE vagyonszámolási eljárás alá kerülésének okai feltárásra kerülnek és azokat megvizsgáljuk abból a szempontból, hogy azok mennyiben függenek össze az egyesületi formával. Úgy is feltehetnénk a kérdést, hogy a MÁV ÁBE „csődje” azért következett-e be, mert egyesületi formában működött és vajon kizárható-e, hogy egy hasonló körülmények között működő részvénytársaság esetében ugyanez a helyzet következik be?” (Közös)

„ Véleményünk szerint a nyilvános vitának azt kell céloznia, hogy a biztosító egyesületek tekintetében egy olyan koherens szabályozás alakuljon ki, mely a harmadik személyek (külsősök, ügyfelek, károsultak, adófizetők) védelmének elsődleges biztosítása mellett:

(a) megfelelő garanciákat nyújt az átlátható, ellenőrizhető működésre, illetve az esetleges veszteségek kezelésére, valamint fizetéseképtelenségi helyzet elkerülésére;

(b) fizetéseképtelenségi helyzet bekövetkezése esetén minimalizálja a hitelezők és harmadik személyek veszteségét és egyértelmű, átlátható eljárási szabályokat nyújt a biztosító egyesület felszámolása esetére.

Ez a munka, s ennyiben feltétlenül egyetértünk a Vitaanyagban foglaltakkal, a Bit. 1995-ös megszületése óta fennálló szabályozási adósságot törlesztene. Véleményünk szerint azonban ezt csak egy többlépcsős, széleskörű szakmai egyeztetés mellett zajló folyamat eredményeként lehet kellő megalapozottsággal elvégezni, melynek kiindulópontja a problémák részletes és mélyreható elemzésen alapuló feltárása, az ebből következő szabályozási célok kijelölése.

A magunk részéről azt javasoljuk, hogy mindenekelőtt a szabályozás szempontjából kritikus területeket azonosítsuk s ezt követően e területek vizsgálatára, megvitatására alakuljanak a Felügyelet és az érintett biztosító képviselőinek részvételével munkacsoportok, melyek vizsgálatának eredményeként kerülnének kialakításra a szabályozás elvei, majd részletszabályai. Ilyen külön vizsgálandó területek véleményünk szerint, a teljesség igénye nélkül, a biztosító egyesület szervezetének és működésének szabályai, a megszűnésre vonatkozó szabályok és természetesen a pénzügyi nehézségek kezelésének lehetséges módjai. A vizsgálat során véleményünk szerint különös figyelmet szükséges fordítani a más államokban sikeresen működő szabályozási modellekre, az azokból a megújuló magyar szabályozás tekintetében levonható tapasztalatokra.” (Közös)

„Mint ahogy a felvetett jelentős problémát a magunk részéről élőnek és kezelendőnek gondoljuk, azzal a javaslattal élünk, hogy a vitát a Felügyelet ne zárja le, hanem azt az érdekeltek bevonásával -esetleg egy megbeszélés vagy kerekasztal beszélgetés keretében- a Felügyelet tovább folytassa mindaddig, amíg megnyugtató megoldási javaslatok nem születnek. Olyanok, amelyek a probléma gyökerét ragadják meg, és alkalmasak a probléma leghatékonyabbnak ítélt módszerrel történő kezelésére.” (MAT)

Úgy véljük, hogy az ellentmondások kiküszöbölése érdekében a Ptk., Solvency II. és Fehér Könyv tartalmát meg kell várni és figyelemmel kell kísérni, hiszen ezek akár a vitaanyagban vázolt problémát is megoldhatják, szabályozhatják. A tervezett szabályozás idő előtti megalkotása esetén az egyes törvények koherenciája sérülhet. (KÖT)

A VITA TANULSÁGAI – A FELÜGYELET TEENDŐI

A fentiek alapján a következők szerint lehet módosítani a vitaanyag eredeti következtetéseit:

Eredeti következtetés	Módosított következtetés
a) minden pénzügyi intézményt egyértelműen be kell sorolni valamely (rendszereszerűen használható, s a gyakorlatban sem problematikus) végső garantőr séma hatálya alá,	az eredeti következtetés lényegében fenntartható azzal, hogy egyidejűleg több séma elemei is működhetnek valamelyik dominanciája mellett. A kölcsönösségi biztosítók esetében természetesen a fő séma a „lenyeljük a veszteséget” séma, de a „profitérdekeltségi” séma elemei is aktivizálhatóak olyan szabályokkal, amelyek segítik kialakulni (megtartani) az elkötelezett tagokat
b) a tulajdonos nélküliség konzekvenciáit (tőke hiánya) le kell vonni,	a kis kölcsönösségi biztosítóknál nem lenne tőke, a nagyoknál pedig minél pontosabban azonosítani kell a tőkéhez való tagi hozzájárulást, s ezzel is fokozni a tulajdonosi tudatosságot és a tagság elkötelezettségét.
c) célszerű, ha az egyesülési törvény hatálya alól kiveszünk minden pénzügyi intézményt (ennek következményeként nem használjuk az „egyesület” szót intézményi formaként)	A vita során lényegében egyetértés volt abban, hogy a jövőre nézve ki kell dolgozni a kölcsönösségi biztosítók működésének átfogó szabályozását, az egyesülési törvényen kívül. Ennyiben mindenképpen ki kell venni a pénzügyi intézményeket az egyesülési törvény hatálya alól. Célszerűnek tartjuk, ha ezt az átfogó szabályozási reformot névváltozással hangsúlyozzuk, vagyis a biztosító egyesület helyett bevezetjük a „kölcsönösségi”, vagy „kölcsönös” biztosító elnevezést. Ugyanakkor az, hogy végső soron, a szervezeti forma tekintetében megmarad-e a hivatkozás az egyesülési törvényre, vagy sem, további megfontolást igényel, ahol elsősorban a tervezett új Ptk.-ra kell tekintettel lenni.
d) az egyesületi forma helyett célszerű lenne bevezetni a	A fenti kölcsönösségi biztosítóknak – német és osztrák mintára – két változata lenne a „normál” (aminek nem lenne külön jelzője) és a „kis”

Eredeti következtetés	Módosított következtetés
<p>kölcsönösségi biztosító formát (annak átfogó szabályozásával), de csak a kifejezetten kicsi taglétszámú biztosítók számára, lényegében felosztó-kirovó alapon (vagyis a „lenyeljük a veszteséget” séma alapján). A függelékben alább kiemeljük a két forma – fentebb elemzett – különbségeit.</p>	<p>(esetleg „szakosított”) kölcsönösségi biztosító, aminek azonban szigorú tevékenységi és területi korlátai lennének – lényegében csak agárkockázatokra és szigorúan egy megyén belüli (vagy annál szűkebb) területre terjedhet ki működésük. Egyértelműen a „lenyeljük a veszteséget” séma alapján működnének, s nem lenne tőkéjük, viszont engedélyezve lenne számukra a rendszeres tagdíjfizetés, és így a kockázati tartalék gyűjtése is. Nem tartoznának a PSZÁF felügyelete alá, hanem egy megfelelő (később specifikálandó) önkormányzat felügyelné a tevékenységüket.</p> <p>A „kis” kölcsönösségi biztosítók átalakulhatnak „normál” kölcsönösségi biztosítókká is, ha megfelelő nagyságú tőkét gyűjtenek össze. Ez a tőke származhat a kockázati tartalékból, tagok pótlólagos befizetéséből, illetve több kis kölcsönösségi biztosító egyesüléséből.</p> <p>A törvény definiálná a kis (és esetleg nagy) kölcsönösségi biztosítók szövetségeit és esetleg közös, önkéntes tartalékalapját (vagy tartalékalapjait) is.</p>
<p>e) a kölcsönösségi biztosítóknak célszerű, mind a taglétszámukat, mind díjbevételeiket tekintve felső korlátot szabni, s kötelezővé tenni, hogy e fölött át kell alakulniuk más formává (szövetkezetté vagy részvénytársasággá), s a törvény definiálná az átalakulás szabályait is (jelenleg nem léteznek ilyen szabályok). A meglévő kis (elsősorban mezőgazdasági) egyesületeket a törvény lényegében átdefiniálná kölcsönösségi biztosítókká.</p>	<p>A vita során a legtöbb ellenérv a kötelező átalakulással, illetve a kölcsönösségi biztosítók felső mérethatárával szemben fogalmazódott meg. Ezért ezt a következtetést a következővel helyettesítenénk. Nem lenne (taglétszámában vagy díjbevételeiben) felső határa a kölcsönösségi biztosítóknak, de a következő korlátok lépnének életbe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. az újonnan alakuló kölcsönösségi biztosítók számára (a limitált működési körű kis kölcsönösségi biztosítók kivételével) az alapítási tőkefeltétel (a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően) felemelnék a biztosító részvénytársaságokéval megegyező szintre (vagyis véget vetnénk annak a lehetőségnek, hogy a biztosítót kis tőkével is el lehet indítani, ha az alapítók az egyesületi formát választják) 2. a (meglévő egyesületekből azzá átalakult, és az újonnan alakult) kölcsönösségi biztosítók számára kötelező lenne minél nagyobb szavatolótőke felhalmozás az éves eredményből. Praktikusan egy olyan jellegű szabályt kellene megalkotni, hogy a kölcsönösségi biztosító addig nem oszthatja vissza nyereségét a tagoknak semmilyen formában (díjcsökkentés, stb.), amíg a szavatoló tőkéje a standard modell szerinti szükséges szintet például legalább kétszeres módon (tehát a feltöltöttség 200%-os) meg nem haladja. 3. a meglévő (egyesületekből átdefiniált) kölcsönösségi biztosítók számára ezért nem lenne kötelező az átalakulás (de önkéntesen átalakulhatnak), de a fenti tőkefelhalmozási szabály rájuk is vonatkozna. A részükről – amennyiben egyelőre nem érnék el az alapításhoz szükséges szavatoló tőke szintjét – szerzett jog lenne, hogy e nélkül is tovább működhetnek – esetleg egy limitált ideig csak. 4. a tulajdonosi motivációk minél teljesebb működtetéséhez például az eredeti tulajdonosi hozzájárulást és a díjbefizetéseket tagonként nyilvántartanak, s a végelszámolásakor, vagy átalakulásakor ennek arányában osztanak szét a tőkét, illetve a tulajdonrészt. A meglévő egyesületekre, akik ezt az adatgyűjtést idáig nem folytatták, ebben a vonatkozásban pótszabályokat kell megalkotni.
<p>f) a kölcsönösségi biztosítók számára – kivéve a még át nem alakult, nagy egyesületekből alakult kölcsönösségi biztosítókat - nem lenne tőkekövetelmény (vagyis a jelenlegi kis egyesületek számára a</p>	<p>ez a szabály a kis egyesületek vonatkozásában megmaradna azzal, hogy számukra is lehetséges lenne kockázati tartalék felhalmozása.</p>

Eredeti következtetés	Módosított következtetés
szabályozás megszüntetné a meglévő tőkekövetelményt - ami tényleges tulajdonos nélküli szervezeteknél nem logikus elvárás).	
g) a kölcsönösségi biztosítók tevékenységüket nem terjeszthetnék ki minden biztosítási ágazatra, leginkább a felelősségbiztosítás lenne számukra tiltott tevékenység (kivéve – átmenetileg – a jelenleg működő nagy felelősségbiztosító egyesületekből alakult kölcsönösségi biztosítókat).	ezt a kérdést újra alaposan át kell gondolni. A vita során egyértelművé vált, hogy a kötelező szakmai felelősségbiztosítások szabályozása is újragondolásra szorul, ugyanis azok nem töltik be azt a garanciális szerepet (magyarán, hogy a károsult mindenképpen hozzájusson a kártérítéshez a károkozó vagyoni helyzetétől függetlenül), mint amit a KGFB, sőt a gyakorlatban nagyon sok szakmai felelősségbiztosítás (pl. a kórházi) nagyon csekély védelmet nyújt, aminek a jogalkotó nem biztos, hogy tudatában van. Ha elégedettek vagyunk ezzel a helyzettel, akkor ilyen felelősségbiztosítást kölcsönösségi biztosító is nyújthat, ha nem, akkor maguknak a szakmai felelősségbiztosításoknak a szabályait kell újragondolni.
h) meglévő nagy egyesületek (amelyek szintén átdefiniálódnának kölcsönösségi biztosítóvá) számára valamilyen időtartamon belüli, vagy valamilyen feltételhez (például szavatoló tőke mértékéhez) kötött átalakulást írnánk elő (bizonyos értelemben az előbbi átalakulási szabályok alkalmazásaként) részvénytársasággá vagy szövetkezetté. (A szövetkezeti formával kapcsolatos aggályokat a szabályozás kidolgozása során szintén mérlegelni kell.)	az átalakulási szabályokat mindenképpen meg kell alkotni, de az átalakulás nem lenne kötelező. A szövetkezeti formával kapcsolatos aggályokat értékelni kell.
i) az átalakuló nagy egyesületek (tényleges) tulajdonosai a jelenlegi tagok lennének.	ezt változatlanul fenntartjuk azzal, hogy az átalakulásnál a tulajdonrészt pontosan szabályozni kell, s lehetőség szerint minél teljesebben figyelembe kell venni az adott tag tőkéhez való hozzájárulását és díjbefizetését.